1

Ця дівчинка, що про неї поведемо мову, жила, може, не в нашому часі і, може, не на нашій землі, як і всі, хто живе в казковому світі. Носила вона зелене платтячко, таке старе, що мусила щоранку зашивати його травою. На голові в неї була хустина, схожа на пелюстку, і світилася та хустина між травами, як голуба квітка.

Мала та дівчинка ледь-ледь кирпатий носик, від чого обличчя її здавалося трохи здивоване, і назвали б її люди простою, коли б не її очі. Були вони величезні й зелені, і коли хто придивлявся до них, то здавалося, що то не очі, а зірки якісь особливі світяться. Щось там таке промінилось у них і тріпотіло, таке щось цікаве й славне світилося й жевріло, що годі було не всміхнутися до тої дівчинки й не захотіти погладити її ніжно по голові.

І ще та дівчинка не мала власної хати, не знала ні тата, ні мами, а все кудись ішла, без кінця мандруючи по світі. І це не тому, що була вона така походяча і не могла всидіти на місці, а через химерну свою вдачу. Отже, ходячи отак по світі, спинялася Зеленоочка в якогось господаря, ставала в нього на службу. Спершу той жалів дівчинку і був до неї лагідний, але згодом звикав і до неї, і до її дивних очей. А люди здебільшого тим і химерні, що, як звикнуть до чогось, перестають помічати диво, на яке колись невимірно чудувалися, — хіба ж можна, щоб диво та й жило побіч? Тому й на чудові дівчинчині очі переставали дивуватися, і вже менше усміхалися до неї, і переставали ніжно гладити її по голові. Більше того, дехто навіть починав на неї кричати й лаяти, а дехто й руку підіймав, хоч дівчинка зовсім не була ледача. Вона працювала й працювала, але не так, як дорослі, а всього лиш як дитина.

Йдучи кудись послана, завжди спинялася біля квітки, з якої спивала мед бджола, і стежила за тим пильно. А часом піймає в коробку жука, прикладе її до вуха і слухає, як той жук невдоволено бурмоче, ніби хоче

зрозуміти, як це воно сталося, що серед білого дня він забрів у ніч та ще й до того таку тісну і шкарубку?

Іншого разу дівчинка лягала на траву й дивилася, як хилитаються над нею суцвіття трави і як пишуть вони на хмаринках і на синьому тлі неба щось таке цікаво-небувале. Не кожен таке може уявити, особливо дорослі, в яких вона служила. Через це кричали й сварилися, а часом і руку на неї підіймали. Тоді Зеленоочка плакала гірко, як плачуть усі діти, і з очей її сипалися сльози, чистіші від джерельної води і солоніші від усіх морів та океанів. І коли виливалися з неї ті сльози, шморгала вона носиком і зводила голову. Дивилася якийсь час, як повільно і незграбно ворушаться на небі хмари, тоді зривала травинку і зашивала нову дірку на своїй сукенці. А потім брала в руки патичок і щезала, як щезає дим після того, коли гасне вогнище. Тоді її хороші очі були неначе випиті й змучені, і дивне світло не мінилося і не грало в них, босі ж ноги ступали й ступали в білий порох і йшли, йшли.

Була дівчинка така мала й тендітна, що цвіркуни приймали її за свою сестру, а жайворони, дивлячись на неї згори, чудувалися: з якого це часу й квіти почали ходити?

Отак ішла вона довго. А коли доходила до тої межі, де кінчається світло і починається темінь, зовсім забувала про невдячного й сердитого господаря, і її виплакані очі знову наливалися чарівною силою. Лягаючи спати, вона довго не заплющувалася. Роса падала однаково на траву довкола й на дерева, на цвіркунів і на неї. Очі були розплющені доти, аж доки не відчувала Зеленоочка, що її кудись несе. Здавалося їй, що не поміж трав вона лежить, а знову-таки йде. І йшла вона отак і йшла аж до світанку, вже до нової межі, де кінчається темінь, а починається світло. І прокидалася з першим погуком птаха, знову маючи очі такі ясні, що зорі порівняно з ними — щось притьмарене й німе.

2

Того ранку було багато сонця, а трава від роси аж голубіла, й кожна павутина, що її розкидали по світі павуки, тримала по великій, світлій, як дорогоцінний камінець, краплині. Ці краплі промінились і грали, відбиваючи від себе золоті списики променів, а Зеленоочка, прокинувшись у траві, довго сиділа, дивлячись на ті краплі. Її очі того ранку були чудові, як ніколи. Вона встала й роззирнулася і побачила тоненьку стежку. Зрештою пішла по тій стежці, яка привела її до не великої і не малої хати, стіни якої були не білі й не темні, вікна якої були з круглих шибочок, а дах із очерету. Двері були низькі, давно не фарбовані, а на ґаночку, що складався з двох сходинок, сидів сивий дід, у роті якого стриміла череп'яна люлька. Із тої люльки снувався дим, якийсь трохи й не звичайний, наче стояв на тій люльці напівпрозорий, тонкий і худий чоловічок і топтався по жару обома ногами.

— Доброго дня, діду! — дзвінко сказала Зеленоочка і подивилася на старого такими очима, побачивши які, годі не розчулитись.

Дідок витяг із рота люльку і подивився на дівчинку таки захоплено.

— Яке воно славне! — сказав він лагідно, — А підійди-но ближче!

Дівчинка підійшла і знову зирнула величезними, зеленими й променистими очима.

— А справді славне, — сказав дідок, — Іди я тебе по голівці погладжу!..

Дівчинка підійшла ще ближче, і старий погладив її по голові, власне по голубій пелюстці хустини.

— Ви живете тут самі, дідусю? — спитала Зеленоочка.

— Авжеж, сам, — сказав дід, і прозорий худий чоловічок у нього на люльці затанцював, намагаючись витягти ноги, занурені в жар.

— То, може, вам треба помічниці? — сказала Зеленоочка, — Я вмію все робити: і їсти варити, і прати, замітати й грубу топити…

— Отака маленька? — здивувався дід, і прозорий димовий чоловічок у нього на люльці похилився вбік.

— Це нічого, що я маленька, — сказала дівчинка, — Правда, може, не зроблю все так вчасно, як дорослий…

— Коли так, залишайся, — сказав дід, і димовий чоловічок у нього на люльці начебто вклонився, — В мене небагато й роботи: носитимеш із лісу хмиз… Багато мені хмизу треба…

— Навіщо вам багато хмизу? — спитала Зеленоочка.

— Е-е, багато знатимеш — скоро стара станеш, — засміявся дід, і димовий чоловічок аж застрибав у нього на люльці, — А де твоя мама, дівчинко, чи тато? Де ти живеш, і чи знають вони, що пішла ти в найми?

— Мама й тато? — вигнула брову дівчинка, — А-а, ви про те питаєте… Дивно, чомусь усі питають у мене одне й те ж. А скажіть, дідусю, що таке мама й тато? Я в усіх питалася, і всі з мене сміються…

Тоді запалилися очі старого якимсь дивним вогнем. Він позирнув на малу так, що в тої мимохіть зашкрябалося щось у п'яточці, а на вуста його лягла солодка усмішка.

— Бачу, що ти сирота, дівчинко. Певне, важко тобі жилося в світі?

— Еге ж, я, мабуть, сирота, — сказала тонко й трохи жалісно дівчинка, — Так і мій попередній господар казав. А що таке сирота, дідусю?

— Це коли ні мами, ні тата нема. То питаю: певне, тобі важко жилося на світі?

— Чи важко мені жилося? — спитала дівчинка, — Хто його знає! По-моєму, не важко, бо, коли ставало важко, я брала собі та й ішла.

— Бідненька, бідненька! — сказав дід якимсь нещирим голосом і простяг холодну і кощувату руку, щоб знову погладити Зеленоочку.

— А чого це я бідненька? — здивувалася дівчинка, — І мені таке чудне те слово: сирота, начебто я й справді сир. А я, дідусю, тільки дівчинка. Прислужую я, знаєте, так: не добре й не погано, але вмію робити багато чого. Правда, я не зовсім моторна і часто люблю задивлятися на небо. Чи можна буде мені у вас дивитися у небо?

— Скільки завгодно, — сказав дідок.

— А ще я люблю балакати з жучками, цвіркунами і птахами. Попередній господар забороняв мені це робити.

— І вони тебе розуміють? — спитав старий, а димовий чоловічок застрибав у нього на люльці.

— Хто його зна, — сказала дівчинка, — Та й байдуже це… А ще я люблю дивитися на квіти…

— Дивитися на квіти? — посерйознішав дідок.

— Еге ж. Коли, наприклад, прилітає бджола і починає спивати мед.

— А розмовляти з квітами ти часом не вмієш?

— Та не доводилося, — сказала Зеленоочка, — Я поки що тільки дивлюся… Дивлюся й милуюся…

— Вони й справді гарні, квіти, — заговорив украдливо дід, — Особливо тюльпани… Такі ніжні й лагідні. Я й сам дуже люблю квіти, мене навіть квітковим батьком прозивають. А коли повіє вітерець, вони так чарівно похитують голівками…

— О, ви говорите не так, як інші дорослі! — вигукнула дівчинка, — Бачу, служити вам мені буде приємно…

— Авжеж, авжеж! — захитав головою дід, — Я ж бо із тих, хто співчуває бідним і знедоленим, сиротам і покинутим, сумним і загорьованим. О, ти навіть не уявляєш собі, як я їм співчуваю. Улегшую їм життя, моя люба сиріточко, і ніхто з них ані горя, ні печалі більше не зна…

Він прокашлявся в кулак, і знову позирнув на Зеленоочку. І засвітився в його очах такий вогник, який завжди засвічується в кота, коли полює він на птаха чи мишу.

З

— Оця біла стежка, — сказав старий, стаючи на ґанку і показуючи рукою, — доведе тебе до лісу. Ітимеш між трав і можеш скільки завгодно балакати і з жуками, і з цвіркунами. Можеш по дорозі й на небо дивитися, чому б і ні? Потім ти йтимеш повз поле, вкрите жовтими тюльпанами. Можеш подивитися, як бджоли спивають з них мед. Але наказую тобі одне: боронь боже вирвати хоч один тюльпан! Не люблю я, коли рвуть квіти, бо мені тоді тяжко на серці стає.

— Та що ви, дідусю! — вигукнула дівчинка, — Я ніколи не рву і не рвала квітів!

— От і добре, — хитнув дід, і дим з його люльки став довгий-довгий і тонкий. Захитав той димовий чоловічок тонкою й малою голівкою, наче теж у чомусь дівчинку перестерігав.

— Можеш дивитися на ті квіти досхочу, — сказав дід, — Опісля рушиш до лісу, збирай хмиз, скільки донесеш, і повертайся. Сама бачиш, який я старий та кволий, тіло не гріє вже мене, і я мушу весь час палити в грубці…

— А їсти не треба вам варити? — спитала Зеленоочка, сяючи супроти діда ясним своїм зором, — А прибирати в хаті?

— Ні, ні! — замахав рукою дід, — Ти в мою хату й заходити не смій, он повіточка, то в ній спатимеш, сіна там доволі і всього. Я їсти й тобі варитиму.

— Трохи чудна мені у вас служба, — сказала дівчинка, — Але коли вам так добре, дідусю, то й згода…

— От і гаразд! — мовив дід і всміхнувся солоденько, — Може, недовго тобі в мене й трудитися доведеться, дістанеш щось миліше й пожаданіше, кхе-кхе!.. А коли буде в мене на дверях замок, — ще любіше всміхнувся дід, але якось так, що очі його і не всміхалися, а чоловічок на люльці погладшав, — то складай хмиз коло хати. Їсти вари сама он у тій літній печі, а харчі я тобі залишатиму в повітці…

— Десь будете ходити, дідусю?

— По селах, — зітхнув дід, — Як старець: від хати й до хати…

І більше нічого не розпитувала дівчинка, хоч не все їй було ясне, бо покликала її до себе та біла стежка, що кривулясто вилася, гублячись і виринаючи в травах. Трава захитала до неї торочкастими голівками, а вгорі вже дивувався жайворон: що то за синя квітка виросла біля критої

очеретом хати? Дівчинка всміхнулася, від чого її зелені очі зблиснули, наче посипали з себе іскри, і забула раптом про свого нового господаря, а пішла собі по стежці й пішла. Поманив її Білий Світ, і їй так захотілося побалакати з жучками й почитати тих письмен, що їх пише на небі трава. Зрештою хотіла побачити й те тюльпанове поле, що розповів про нього дід, — сподівалася велику красу там уздріти.

— Стривай, Зеленоочко, — сказав із ґанку дід, — Чим же носитимеш хмиз?

— А оберемком, — здивовано відказала дівчинка.

— Оберемком багато не наносиш, — мовив дід і почав скидати із себе паска. Кинув його дівчинці, і той, чорний та вигинливий, розпластався біля її ніг, як гадюка.

— Ой, діду! — згукнула дівчинка, — Такий дивний цей пасок!

— Візьми його, візьми, — сказав дід, — Стягатимеш хмиз і на плече собі закладатимеш.

4

Вона взяла того паска, який виявився холодний, як вуж, і мимохіть озирнула його. Але пасок був як пасок, і вона перекинула його через плече. Відтак пішла по стежці, куди її манило, бо голубе, безмірне небо розкинулося навдокіл — блищали в тому небі срібні хмари і дзвеніли жайворони. Земля стелила їй під ноги зелені хвилі трави і кричав своє "Пить підем" перепел. Цвіркуни цвірчали невгомонно, дмучи в свої дримби, скільки їм повітря ставало. Тоді моргнув дід лівою бровою, й од його люльки скочив раптом димовий чоловічок і погнав довгими тонкими ногами вслід за дівчинкою. Вряди-годи він озирався, начебто чекаючи від діда підбадьорення, але той сидів з погаслою люлькою і всміхався так, як всміхається кіт, коли от-от має стрибнути на мишеня.

— Почекай мене, почекай! — гукнув димовий чоловічок Зеленоочці, — Так швидко йдеш, що й сили нема тебе наздогнати.

Зеленоочка здивовано озирнулася. Побачила, що по стежці за нею йде щось чудне: тінь не тінь, дим не дим. Те чудне мало і голову, і руки, і ноги, і тулуб, але було ж все прозоре.

— Ти хто такий? — здивовано спитала Зеленоочка.

— Як хто я такий? — задихано сказав димовий чоловічок, — Хіба не впізнала мене? Це ж я був на люльці старого Кріноса.

— Старого Кріноса? — перепитала Зеленоочка.

— Еге ж, отого діда, що ти з ним тільки-но розмовляла. А я — його дим…

— Ти так і звешся — Дим? — ще більше здивувалася дівчинка.

— Ні, я Димко. Хвали-не-перехвали-більше! Сам Крінос так мене назвав.

— То це він тебе за мною послав?

— Ні, — мовив Димко, — Він сказав: іди, але зроби вигляд, начебто це не я тебе послав, а пішов ти сам. Отже, пішов я сам, а не він мене послав.

— О, я бачу, ти розумний, Димку! — засміялася Зеленоочка.

— Та, здається, що так. Тільки думати багато мені голова болить…

Вони йшли поруч по стежці, і трава шуміла довкола них: шурх-шурх!..

— То, мабуть, ти мені щось сказати хотів, Димку, що так сильно біг?

— Я сказати? — спитав Димко й задумався, — Що ж це я хотів сказати?

— Еге ж, що велів сказати старий Крінос?

— Отака моя голова! — вдарив себе в лоба Димко, — Скажи-но, як я тобі себе назвав на прізвище?

— Та чудно якось. Хвали-не-перехвали-більше!

— Та ж звісно, — зрадів Димко, — Я маю перед тобою нашого господаря похвалити. Він такий славний, і добрий, і розумний, і хоче щастя бідним людям, і немає кращого за нього, і мудрішого, і славнішого…

— Стривай, стривай, — аж розсміялася Зеленоочка, — Так ти мені словами памороки заб'єш. Хіба наш господар такий поганий, що так його хвалиш?

— Поганий? — здивувався Димко, — Чому поганий, коли я його хвалю?

— Ну вже ж, Димоньку, — погладила його по голові дівчинка, — Коли добрий, то й хвалити його не треба, діло його хвалить, а коли прославляють язиком, то тільки тоді, коли хочуть сховати зло.

— Ти так гарно погладила мене по голові, — сказав, аж очі заплющив, Димко, — Ану, погладь іще!.. Щось таке ти мудре сказала, що й не втямлю я.

Зеленоочка знову погладила Димка, і той знову очі приплющив.

— Хе-хе! — сказав він, — Як добре… То як ти сказала: коли дуже когось хвалити…

— Ну, звичайно, Димоньку, — сказала дівчинка, — Коли добрий чоловік — то він добрий. Навіщо ж його тоді хвалити?

— А коли злий, то каже, щоб його хвалили, чи не так, Зеленоочко? То це значить, що і наш хазяїн злий?

Він став і здивовано вирячив прозорі очі, і його прозоре обличчя стало заклопотане і зніяковіле, тоді як рука мимоволі почала почухувати гостре, але прозоре підборіддя.

— Та я не кажу цього, Димку, — мовила дівчинка, стаючи навшпиньки, бо щось перед собою дивне побачила, — Я тільки кажу, що добрі справи самі від себе добрі і навмисної похвальби не потребують… Чи не це воно, Димку, тюльпанове поле, що про нього старий Крінос казав?

Перед ними і справді розстелилося жовте море. Скільки сягало око, хиталися чаші-голівки, і дивна тиша панувала навколо. Здалося Зеленоочці, що всі ті тюльпани повернулися до неї і дивляться. А може, хтось один звідти дивився, але дивився пильно й печально. І чомусь сумно стало дівчинці — озирнулася вона, щоб спитати про те поле, але не побачила коло себе нікого.

— Гей, Димку! — покликала вона тихо, — Що це за поле таке?

Але їй ніхто не відповів, тільки тиша широко відлунила її голос, і той сумно якось заглух.

Обережно-обережно ступнула дівчинка між квіти, дбаючи, щоб не потолочити їх, і торкнулася однієї з них. Від того впала їй на долоню крапля, що викотилася з пелюсток і затремтіла, виіскрюючи.

Зеленоочка взяла ту краплю на язик і сплюнула: була вона гірка й солона, як людська сльоза.

На те пасок, що висів у неї через плече, заворушився і звів голову-пряжку.

— Велике й чудове поле ти бачиш, — сказав він, — Ніде в світі, ні в кого, ні в якій країні та землі немає такого поля. Чарівне, незрівнянне поле!

Зеленоочка перелякалася. Скинула бридливо паска з плеча, і той упав у траву, скрутившись.

— Хто ти такий? — вигукнула дівчинка, — Чому розмовляєш, паску?

— Я — Пасок старого Кріноса, — прошепотів той із трави, — Всі речі старого Кріноса розмовляють. Всі речі його вихваляють, бо він чарівник великий з великих!..

І знову озирнулася на тюльпанове поле Зеленоочка і побачила, що квіти таки повернені до неї і дивляться з тугою та сподіванням, начебто чогось чекають чи просять.

— Ні, це таки дуже дивне поле, — сказала вона, — Я тут щось таке дивне відчуваю…

— Це велике й чудове поле, — звів голову з трави Пасок, — Ніде в світі і ні в кого…

— Е, ти тільки це й знаєш, — перебила його Зеленоочка, — А моя душа відчуває, що тут щось не так. Щось тут моторошне, бо онде скільки квітів, а мені зовсім не хочеться ними милуватися…

І вона пішла звідти, вряди-годи озираючись, а Пасок поклав на траву мідяну пряжку, і з неї витворилася голова з двома мідними вушками. Потягла та голова за собою шорстке, шкіряне тіло, й воно округліло й залисніло. Великий вуж ліниво і неспішно протягував між стебла тюльпанів тлусте тіло, а голова його прихилялася до землі, бо думав той вуж одну тільки думку: чому, чому знайшлася така людина, котра не захопилася тюльпановим полем?

5

А Зеленоочка досить швидко забула про те, що її засмутило. Була вона дитина, хоч і казкова, і як тільки вступила в ліс, зашуміли над нею сосни і заспівали довкола пташки. А небо між гілками зробилося таке синє, що синішого й не буває. Забула вона про все неприємне й незрозуміле і спершу спробувала збирати хмиз, а як пройшлася трохи по лісі, не зустріла в ньому ані ломачки, ні тріски. Навіть шишок не було під соснами, тож вона дуже скоро забула й те, чого сюди прийшла. Плеснула в долоньки, і під музику пташиного співу пішла собі в танок. І це тривало доти, доки не перечепилася об якусь витку рослину і не впала біля великої мурашиної купи.

— От хто позбирав увесь хмиз! — сказала вона, відкусила травину і, посмоктуючи солодкий сік, задивилася на те, як клопочуться мурашки, тягнучи цурпалля чи переносячи великі, видовжені яєчка. Двоє мурашок, Вунько та Мунько, побачили дівчинку і полізли її вкусити. Тоді вона наставила їм пальця, і мурашки одночасно вкусили його, гадаючи, що завдали смертельного болю. Але Зеленоочка тільки засміялася, бо

стало їй лоскітно, а два ображені мурашині воїни полізли назад у мурашник розказувати про свої подвиги.

Зеленоочка ж забула вже й про мурашник, бо побачила маленького, але дуже серйозного жучка, який так уперто перелазив через бадилину, що весь час із неї скочувався і перекидався на спину. А що був він дуже впертий, то знову перевертався на животик і знову повз на ту ж таки стеблину, тоді знову перекидався і знову мотиляв лапками в повітрі. А що таки був дуже й дуже серйозний, то знову ставав на рівні і знову повз.

Так тривало доти, доки стояло на небі сонце, і дівчинка так і не втомилася стежити за тим серйозним товстуном, зате втомився сам жучок, бо й сонце вже зайшло, тож він тут-таки й заснув, щоб набратися сили, а вранці таки переповзти через ту бадилину. Зеленоочка теж утомилася, а що хмизу так і не знайшла, то й вирішила не повертатися до господаря сьогодні. Вона перевернулася на спину й позіхнула. І від того позіхання прийшла на землю ніч, і всі заснули, окрім хіба що тих, для кого ніч — це день, і дівчинка теж заснула, сподіваючись, що присняться їй неабиякі сни.

Старий же Крінос чекав і не дочекався хмизу, тож стурбувався й пустив Димка вистежити, де це поділося те дівча з такими дивними очима. Він сидів на ґанку й думав, що ця мала чомусь турбує його більше, ніж то годилося, а ще він думав про те, що з неї вийшов би дуже й дуже гарний тюльпан.

У цей час Димко блукав по лісі, шукаючи Зеленоочку, а коли стало зовсім темно, сів на пеньок і задумався. І думав він тільки одну думку, яку й досі не міг утямити: чи треба вихваляти по-справжньому добрих людей, а чи їх похвалить діло, яке вони чинять. Від думання заболіла йому голова, і то так, що він і чхнути боявся. Тому-то він знову пішов блукати, а коли знайшов Зеленоочку, то світив уже місяць і роса падала на Світ і на все живе в ньому. І побачив Димко розплющені Зелені Очі, в які западала роса, і зрозумів раптом димовий чоловічок, що дівчинка,

яка спить перед ним, трохи незвичайна. Тому він став біля неї на коліна, поцілував кінчик зеленої сукенки, яка була зашита-перешита травою, і вирішив сторожувати її, а заодно й подивитися, чи не піде куди її Сон. А Сон вийшов з грудей Зеленоочки й пішов на довгих і тонких ногах, і за ним на так само довгих та тонких ногах подибав Димко, і йшли вони так, одновимірно похитуючись, а прийшли звісно куди — на оте поле, чудне і жовте.

— Слухайте, слухайте, квіти! — сказав Сон Зеленоочки, — Мене послала до вас моя господиня, панна всього живого й зеленого…

— Вона панна всього зеленого й живого? — здивовано вигукнув Димко.

— Еге ж, — сказав Сон Зеленоочки, — Вона панна всього живого й зеленого, хоч, може, й сама про те не відає. А може, вона таки хоче бути нею, хіба я знаю? Знаю тільки, що вона любить цей світ, все живе й зелене в ньому. Тому й послала спитати у вас, квіти, яке чаклунство над вами учинено і чому плачете ви людськими гіркими сльозами?

Але квіти мовчали, тільки шелестіли тихо, і роса на дні їхніх суцвіть наливалася жовтою гіркотою й солоністю.

— Я Сон Зеленоочки, — сказав урочисто Сон, — Мене послала вона для того, щоб розгадати вашу таємницю… Чому ви смутні і печальні?

Але тюльпани мовчали і вже не шелестіли тихо, а стояли, понурившись, густо залиті місячним промінням. Тоді засміявся тихо Димко і плеснув прозорою долонькою Сон Зеленооччин по плечу.

— Хочеш, я тобі відповім, — сказав він, — Але спершу ти мені відповідж…

— Питай, — сказав урочисто Сон.

— Чи правду мені сказала Зеленоочка про те, що добрі похваляються ділами своїми, а хвали потребують тільки лихі?

— Свята правда! — сказав Сон.

— Тоді знай! — вигукнув Димко, — Всі ці тюльпани — люди! Це бідні, нещасні, скорботні люди, яких перетворив мій господар у гарні квіти, щоб не мучилися вони. Скажи, чи варто за таке його хвалити?

Тоді зірвався раптом над долиною вітер. Шалена повітряна хвиля гойднула тюльпани, викинули вони із себе гіркі краплі і захитали головами. Вітер хапнув Димка, і той закричав раптом тонко й пронизливо і знявсь у небо, де й пропав. Стояв здивований і здерев'янілий Сон Зеленоочки, а з тюльпанового поля повільно виповз, сяючи мідними вухами, великий тлустий вуж.

— Іди геть із цього поля щасливих та гарних, — прошипів він, — Іди геть, бо розіб'ю тебе.

Він засичав, високо зводячи голову, а Сон Зеленооччин перестрашено позадкував.

— Почекай, Вуже, — сказав він, — Я ще одне хочу запитати. Ці тюльпани й справді гарні. І поле це таки чудове, але я хочу запитати ще одне, Вуже...

— Нічого не треба в мене питати, — зашипів Вуж, — Нічого не можу я знати. Нічого не відповім тобі, крім одного: це поле щасливих та гарних...

— Але чи вони, ці люди, — розпачливо вигукнув Сон Зеленоочки, — хотіли стати тюльпанами?..

Та Вуж зашипів, і засичав, і вистрілив просто в обличчя Сну роздвоєним язичком, і кинувся тікати геть Сон Зеленооччин з того поля щасливих та гарних, аби встигнути прискочити до своєї господині, очі якої були повні роси і яка дихала на повні груди чистим лісовим повітрям. Біля неї спали мурашки і пташки, трава і жалива, дерева і ніч серпнева, дзюркотливий струмок і поважненький, дуже серйозний жучок. І тихо співав їй цвіркунець із бандуркою, а Зелений Світ пив росу і напивався, а місяць світив і розливався. Щедра тиша текла і пливла, і так якось дивно стало на серці в Зеленоочки, що розплющилася вона й зирнула в небо. І здалося їй, що не зорі вона бачить, а очі, і дивилися вони на неї й поморгували, а коло неї сидів її Сон і тихо плакав, розказуючи, що він побачив та почув. Але найбільше скаржився він на те, що на останнє запитання ні Вуж, ні тюльпани так і не відповіли.

6

І вперше задумалася серйозно Зеленоочка, хоч була вона дитина і ніколи ні над чим тяжко не задумувалася. Раніше, бувало, коли не подобався їй господар, у якого служила, то й забувала вона його і йшла собі геть, а він лишався десь за спиною, в темені, і зовсім зникав із її пам'яті. А вона й далі вільно пила собі сонце і слухала спів пташок і тішилася з усього, що було веселе й гарне. І ось тільки тепер відчула вона незбагненну тривогу, щось занепокоїло і знітило її. І подумала дівчинка: чи годиться їй і зараз забратися й піти собі геть, залишити це таємниче поле і не менш таємничого старого Кріноса? Може, варто зробити так, як робила раніше: махнути рукою й піти, забути про все, що її непокоїть?

Отак сиділа Зеленоочка й дивилася на світ великими і зчудованими очима і думала. Думала, думала, а очі її блимотіли в ранковому світлі так прегарно, що, коли б побачили її в цю хвилю Димко та Вуж, стали б вони дівчинці довічними друзями. Але Димко в цей час топтав вогонь у Кріносовій люльці, а Вуж спав між тюльпанів. Сам же старий Кріност приклав долоню до лоба і видивлявся, чи не йде дівчинка, що пропала, із в'язкою хмизу? Цієї ночі він знову про неї думав, і таки зміркував, що

вийде з неї чи не найкращий і найжовтіший тюльпан. Бачив в уяві той тюльпан і тішився з нього й милувався, бо навіщо їй ходити по світі, такій мізерній та вбогій, коли можна стати гарною чудовою квіткою?

Ця думка втретє прийшла до нього, коли прокинувся. І Кріпос навіть потоптався коло печі, в якій варив зілля, що перетворює людей на тюльпани, і зітхнув тяжко. Та й зараз він зітхнув, сидячи на ґанкові, і лаяв себе подумки, що був нерозважний і не наносив собі хмизу заздалегідь — не виглядав би тепер ту Зеленоочку, а сидів би і помішував вариво. І те вариво так би пахло, що йому й поспівати під ту хвилю захотілося б. А це він і зробив би — такий уже вдавсь у цьому світі, що тільки тоді йому добре ставало, коли варив оте зілля.

— Так, Димку, так, — казав він, — Мені тільки тоді по-справжньому добре, коли людям добро творю. А я таки добрий, Димку, бо допомагаю бідним та нещасним. Навіщо їм топтати землю, коли вони бідні й нещасні, хай краще гарними, чудовими квітами стануть. Нема, Димку, кращого й сердечнішого за мене, бо ніхто в цілому світі не робить, Димку, людям такого добра…

Димко вигнувсь боком, якось не так, як завжди, коли старий Кріпос промовляв ці слова. І чомусь не схилився у звичному поклоні і не повторив сказаних слів, як це робив завжди, тільки висмикнув одну ногу із жару, начебто йому запекло, і замахав нею в повітрі.

— Ти чимось стривожений, Димку? — спитав Кріпос.

Тоді зітхнув Димко і сказав знехотя:

— Я знаю, що ти добрий із добрих, старий Кріносе. Але хіба неправда, що коли чоловік добрий, то його й хвалити не треба, а хвалять тоді, коли хочуть сховати щось негарне?

На ті слова засопів Кріпос сердито чи ображено.

— Не свою думку ти вимовив, Димку! Хто тебе цього навчив?

— Чому це не моя думка? — обурився Димко, — Хіба я не можу придумати таких слів?

— Звісно, не можеш, Димку, — засміявся недобре Кріпос, — Дурненький ти і можеш тільки повторювати думки чужі.

— Це я дурненький? — обурився ще більше Димко, — А хто мене називав весь час розумним?

— Ну, добре, добре, Димку, — всміхнувся Кріпос і погладив його по голові.

— Ти так гарно погладив мене по голові, — аж очі приплющив Димко, — Ану, погладь іще!..

— Стривай, Димку. Ти й справді в мене розумний, і я несправедливо обмовив тебе дурненьким. Я тебе ще двічі погладжу по голові, коли ти скажеш, хто тобі сказав ті слова.

— Які слова? — перепитав Димко.

— Ну, ті, що ти сказав.

— А які я сказав?

— Про те, що доброго чоловіка й хвалити не треба…

— Це я сказав ці слова, — мовив Димко й аж очі приплющив, чекаючи, що його погладять.

— А тобі хто сказав? — спитав вкрадливо Кріност і наблизив долоню до Димкової голови.

— Зеленоочка сказала, — мовив Димко і замуркотів, бо Кріност таки погладив його.

— А ти, коли розумний, не слухай Зеленоочку, — з солодкими нотками в голосі проказав Кріност, — Не може маленька дівчинка знати більше, ніж я, великий та дорослий. Не може маленька дівчинка більше за мене розуміти. Окрім того, хіба ти не помітив, Димку?

— Чого?

— А того, що вона носить убогу сукенку, яка вся геть позашивана травою. І того, Димку, що вона таки сирота. А що це значить, мій маленький розумничку?

— Що їй гірко живеться в світі! — вигукнув Димко.

— Ну ж звісно, розумничку! — сказав Кріност, — І ми їй допоможемо, правда?

— Певне! — рішуче сказав Димко, — Бідним та нещасним треба допомагати…

— Ми з неї зробимо найкращий із кращих жовтий тюльпан, — сказав, солодко примруживши, старий Кріност.

7

А дівчинка все ще сиділа в траві, думала й дивилася на світ великими й чудовими очима. І була така незворушна, що двоє мурашок, Вунько й Мунько, які знову прийшли вкусити її за пальця, щоб потім

похвалятися своїми подвигами, зупинилися вражено і штовхнули один одного плечиком.

— Гей, Муньку, — сказав перший, — ти бачиш?

— Бачу, Вуньку, — сказав другий, — Це, здається, не проста дівчинка.

— А якщо це фея, Муньку?

— Фея вміє розмовляти з деревами, комахами та звірами.

— А я думаю, що це фея, Муньку. Дуже вже вона гарна.

— То, може, втечемо, Вуньку? Бо коли це фея, вона не подарує нам того, що ми кусали її.

— Справжня фея не буде на таке сердитися, Муньку. Давай підійдемо ближче.

Вони підійшли і почули раптом голос. Голос, що випливав із вуст дівчинки, голос тихий, теплий і солодкий, як мед. Голос задумливий та сумовитий, бо роздумувала вголос Зеленоочка, і Мунько з Вуньком застигли, стуливши писки, — чудним їм здалося розуміти людську мову.

— Цей дивний, дивний сон, — казала Зеленоочка, — Ця незвичайна долина тюльпанів, де не співають ні цвіркуни, ні пташки… Чогось мені страшно повертатися і до тієї критої очеретом хатини… І немає нікого, зовсім нікого, з ким могла б я порадитися. Слухайте, мурахи й комахи, пташки, дерева й трави. Слухайте, квіти й зілля! Після того, що я побачила і взнала, не можу я бути серед вас весела. Чомусь смуток поселився у моєму серці, як черв'як у яблуку. Я не можу забути те жовте поле, хоч це так легко: узяти й забути… Тут щось негаразд, бо квіти мусять бути веселі, на те вони й квіти. Мусять бути веселі трави й

дерева, бо всі вони зелені і дають плоди. Щось я не розумію в цьому і щось мене турбує…

— Чуєш, Муньку, — штовхнув брата перший мурах, — Вона таке дивне каже…

— Еге ж, не випадає її й кусати, — сказав Вунько, — А може, ми, Муньку, все-таки втечемо? Якось моторошно мені стає…

— Такий ти страхополох, Вуньку! Давай відгукнемося до неї, може, вона почує.

Але вони не встигли відгукнутися, бо на стежці з'явився прозорий димовий чоловічок і сердито тупнув ногою:

— Ти чого, ледача дівчинко, не несеш старому Кріносу хмизу? — сердито сказав він.

— Я думаю, Димку, — лагідно сказала дівчинка й подивилася на димового чоловічка такими великими й гарними очима, що в того аж сльоза на око вибилася, — Ти, здається, зі мною не привітався. Доброго ранку, Димку! — сказала Зеленоочка й погладила Димка по голові, від чого аж зовсім перестав бути сердитий Димко і закліпав розчулено прозорими очками, — Ти розумний і добрий, Димку, то скажи мені: чому я сьогодні смутна і чому не веселюся, хоч сонце світить чудово, а все навколо таке веселе?

— Бо ти забула принести старому Кріносу хмизу, — несміливо сказав Димко.

— Хмизу я ще принесу… До речі, де він, той хмиз? Але не це мене турбує. Йди-но, Димоньку, сядь мені на коліно…

— Е-е, щось тут на чудне заходить, — сказав Мунько, почісуючи лапкою шийку, — Може, й справді нам піти геть?

— Давай подивимося, Муньку, — сказав перший мурах, — Все-таки ми все розуміємо, що вони говорять…

— Мені ніяково сідати тобі на коліно, — сказав соромливо Димко, — Та й послав мене старий Крінос не для того. Послав, щоб ти хмизу скоріше принесла…

Але він все-таки присів Зеленоочці на коліно, і вона ніжно погладила його по голові.

— Я багато земель обійшла, Димоньку. І скрізь квіти були як квіти, і відчувала я, що справно вони живуть і все на землі гаразд. Я наймалася на службу, і хоч скрізь мене проганяли, не мала я ні до кого лихого серця — така я вже народилася, щоб по землі ходить, і тільки вдаю, що наймаюся до когось. Насправді я перевіряю, чи скрізь однаково й гарно світить сонце, чи однаково гарні пісні співають пташки й цвіркуни і чи скрізь я можу вільно й радісно сміятися.

— А що ти їси? — спитав Димко.

— Мені не треба їсти, Димку, хіба пити. І п'ю я росу, Димоньку, власне, вона сама наливається в мене, коли сплю.

— То ти не проста дівчинка, Зеленоочко? Ти якась дивна…

— Я — це я, Димоньку. І мені завжди здавалося, що я таки проста дівчинка. Скрізь це було так, і тільки на вашій землі я занепокоїлась. Щось дивне й негарне тут відбувається. Скажи мені, Димку, — мовила вона і знову погладила чоловічка по голові. — Чи правда те, що мені приснилося?

— Я не знаю, що тобі приснилося, — сказав Димко, приплющуючись від задоволення.

— Чи правда, що те тюльпанове поле — перетворені у квіти люди?

8

— Це правда! — сказав над ними раптом громовий голос, і вони підхопилися вражено, а Мунько й Вунько перелякано залізли під грудку і аж позаплющували свої ледь помітні оченята. На стежці стояв старий Кріност. Довгі сиві вуса спускались у нього аж до грудей, які ходили задихано. В руці він мав важкий костур, а очі блищали поважно й трохи сердито.

— Це правда, — сказав він, — і я радію, що ти така турботлива, дівчинко. Ти сирітка і знаєш, що таке горе на землі. Все те тюльпанове поле — таки справді люди. Бідні, нещасні люди, яким тільки я захотів допомогти. Можливо, вони й зараз не забули свого колишнього нещастя, через те так невесело на тому полі. Але вони пізнають радість, бо вони цвітуть. Бо вони — квіти, які прикрашають землю, а не нещасні бідаки, які цю землю потворили. Я знайшов таке зілля, Зеленоочко, і чиню велике, добре діло!

І коли сказав він ті слова, дивна тиша утворилася навколо. Начебто позникали птахи і позамовкали цвіркуни, пропав і вітер — листя й пелюстя позавмирало й опустилося. Чутно стало, як важко дихає Кріност і як важко дихає, дивлячись на нього, Зеленоочка.

— Велике й добре діло він чинить! — вигукнув Димко.

— Так, велике й добре, — сказав Кріност, — І було б славно, коли б і ти захотіла від мене такої ласки. Ти тоді пішла б до тих тюльпанів і пересвідчилася б, що вони таки щасливі.

— Мені снився сьогодні сон, — сказала Зеленоочка.

— Я знаю про твій сон, — відказав Кріпос, — Мені оповів про те Вуж, якого я послав, щоб допоміг зібрати тобі хмиз.

— Але той Вуж не відповів моєму Сну на одне питання, — сказала Зеленоочка, — На одне велике й важливе питання.

— Яке ж це питання? — спитав Кріпос.

— Чи вони, ті люди, хотіли стати тюльпанами?

Тоді засміявся хрипко Кріпос і заблискотів очима, аж вогники в них запахкотіли.

— А це ти повинна спитати в них сама, — сказав він, — Я ж пропоную: стань тюльпаном, і про все дізнаєшся. А не хочеш ставати тюльпаном, піди спитай у них теж. Я тим часом тут хмизу назбираю…

Він схопив Димка і поставив собі на люльку, яка вже стриміла в роті, і затанцював, завигинався Димко, притоптуючи жар, у той час як Зеленоочка дивилася широкими й незмигними очима на Кріноса. Личко її було бліде, а очі начебто й пригасли.

— Чого ж стоїш? — сказав Кріпос, — Піди спитай, що їм краще: жити в холоді, голоді й бруді, помирати щодень і не померти чи цвісти в чистому полі прегарною квіткою?

Він пішов по стежці, важко гупаючи чобітьми, а Зеленоочка аж руки заломила, так важко й сумно зробилося їй на серці.

Тоді заспівав у неї над головою жайворон, і вона звела голову, бо зрозуміла, про що він співає.

— Бідна, бідна Зеленоочко, — співав той, — Бідна, гарна Зеленоочко! Що ти можеш учинити і що можеш удіяти?

Таки правду сказав Крінос: щоб пізнати горе чи щастя тюльпанів, треба самому стати тюльпаном. А коли ти ним станеш, то ніколи, гей, ніколи їм не зможеш допомогти! Бідна, бідна Зеленоочко, бідна, бідна дівчинко в зеленій суконці, підшитій травою!..

І бідна, бідна дівчинка в підшитому травою платті схилила голову й пішла, ледве перебираючи ногами, назад, до тюльпанового поля, бо над головою в неї і справді померкло сонце, і хмари напливли на його чисте плесо. З тих хмар протяглися віддаля чорні руки — давали напитися найспраглішим і найвисохлішим. І доки йшла Зеленоочка, дотизбиралися над нею хмари, а коли спалахнула перша блискавка, в лісі вдарила сокира — це рубав хмиз старий Крінос. У роті в нього стриміла люлька, в якій танцював, витягуючи і затоплюючи в попіл ноги, Димко, а на вустах лежала крива посмішка — думав у цей час старий Крінос своє, і те, що він думав, навряд чи було гарне або ж добре.

Тоді озирнулася Зеленоочка на хмари, що купчилися над головою, на дерева, що сумували за спиною, на траву, що добігала до її ніг, і з великих, чудових її очей бризнули раптом величезні сльози.

— Хмари, хмари! — крикнула вона тоненько, зводячи малі, худенькі ручки, — і ви, дерева, і ви, трави! Дайте мені трохи своєї сили і свого розуму! Дайте мені зрозуміти мову тюльпанів, щоб пізнала я, чи не коїться тут, у вас, велике лихо? Я повинна це зробити, бо інакше ніколи-ніколи не зможу вже бути веселою, безтурботною і щасливою!

На те спалахнула блискавиця і голосно проїхався по небі грім. Відтак зашуміли дерева, і тихо відгукнулася трава. І диво дивне відчула Зеленоочка: здалося їй, що вона сама перетворюється в дерево, квітку чи траву. Що ноги її корою вбираються, зведені руки — гіллям, а тіло — стеблом. Що в неї потік раптом сік, як тече в зіллі, і суконька її ще

зеленіша зробилася від трави, що нею була залатана. Зрештою, і ця трава теж наповнилася соком і проросла. Голуба її хустина синім пелюстям стала. І жайворон, ударивши крильми об сухий синій простір, закричав раптом на весь світ:

— Квітка, квітка нова утворилася! Ні, це Панна квітів прийшла на землю, дивіться, дивіться, дивіться!..

Тоді перестав рубати хмиз старий Кріпос, і Димко насторожено завмер на його люльці.

— Що це воно там діється, Димку, га? — спитав Кріпос.

— Здається, нова фея на землі народилася, — сказав трохи нетямкувато Димко.

— Що це ти мелеш, бовдуре? — сердито гримнув Кріпос.

— Коли я для вас бовдур, а не розумничок, то я можу і піти, — ображено сказав Димко.

— Та сиди ти! — плеснув його по плечах Кріпос і так зашкварчав люлькою, що Димко знову був вимушений танцювати. Старий же Кріпос змахнув сокирою і став рубати далі.

9

А вона йшла. Важко уявити собі, як іде квітка, але не зовсім і квіткою вона була, а дівчинкою. Через те не так ішла, як пливла. Зрештою, вона й не відчула свого дивного перетворення. Здалося тільки, що виросла й набралася сили, якої не знала раніше. Все в ній співало й нуртувало, а невпевненість і безпорадність, що їх відчувала досі, зовсім пропали. Очі її стали ще більші і гарніші і почала вона ними незвичайно бачити світ. Прозирала не тільки те, що твориться в повітрі і на землі, але й під

землею: бачила коріння, що п'є земні соки, і земних істот, що здивовано поспинялися і повернулися до неї. Здивовано замовкли трави і все живе в травах, дерева і все живе на деревах. Птахи спинились у своєму льоті, а Вуж, який прокинувся серед тюльпанів, відчув тривогу. Звів голову й подивився, що це воно діється чудне.

Старий Крінос перестав рубати хмиз, зирнув на небо, а небо й справді було під цю хвилю незвичайне: спалахували в повітрі зливи і тяглися до землі. А поруч зацвітали латки незайманого небесного шовку — зливи блукали, по землі, начебто промацуючи те місце, де вони найпотрібніші, а може, це повиростали в хмар ноги і йшли вони туди, де їх давно чекали?

Зеленоочка вже доходила до тюльпанового поля. Велике й неозоре, воно було покрите пишним цвітом. Але не цвіт уразив дівчинку, а те, що побачила вона під поверхнею землі тисячі й тисячі зігнутих і скорчених людей, тисячі звернених угору облич, з ротів яких і виростали жовті квіти. Тисячі скручених, але й зведених рук, котрі хотіли прорізати землю і не могли, тисячі скручених спин і підтиснутих ніг. І почула Зеленоочка тисячний стогін з тисяч грудей. І був він глухий і затамований, бо роти в тих людей були заліплені тюльпанами. Тисячі очей безперервно плакали, і сльози котилися по брудних, спотворених гримасами, чорних обличчях.

Тоді й помітив дівчинку Вуж, і хоч і змінилася вона дуже від перетворення, все-таки впізнав її і, як сторож цього поля, не захотів підпустити ближче.

— Ану завертай! — закричав він, — Завертай, бо переб'ю тебе навпіл!

Але до нього простяглася мала й ніжна долонька і торкнулася його голови. І відпало навіки його жало, і закричав він тонко, як дитина, якій дають лупня.

Від того зовсім стривожився старий Кріпос.

— Щось там, у полі, відбувається, — сказав він.

— Ти ж сам послав туди Зеленоочку, — відповів йому Димко.

— Щось там відбувається не те, що я гадав, — сказав Кріпос і, підхопивши рукою сокиру, швидко пішов із лісу. І чим далі, тим пришвидшував ходу, вряди-годи задираючи голову й зиркаючи в небо. Хмарки й досі грали сліпими дощами, але здалося йому, що таки збираються сюди. Сходяться звідусіль, тягнучи за собою довгі тіла, і, побачивши це, вже щодуху побіг старий Кріпос. Чоботи його лунко били об землю, і сам він ріс, стаючи все більший та більший. Обличчя його перекосилося від люті, і не було вже на ньому ні погідного виразу, ні усмішки. Гупав чоботищами так, що, здавалося, гримить звідусіль грім, а Димко, безсилий втриматися на люльці, злетів і перелякано впав на землю. Він сів біля тої грудки, під якою ще й досі ховалися Мунько й Вунько, і затулив долонями вуха. Тоді Мунько й Вунько побачили, що є такий, котрий боїться більше за них, і вилізли зі сховку, а потім і на дерево подряпалися, бо все-таки цікаво подивитися, що це воно там відбувається.

А Зеленоочка начебто і не чула дикої за собою погоні. Вона була така вражена побаченим, що не могла й пальцем кивнути.

— Так ось яке твоє добро, старий Кріносе! — прошепотіла вона, — Он для чого треба було безперервно тебе хвалити! Невже ці люди й справді хочуть бути там, у землі, невже їм там добре?

Тоді почула вона, що побіч неї шепоче трава. Побіч неї стояла дика грушка, зашепотіла й грушка. Зеленоочка зрозуміла ту мову, бо це про неї і до неї був той шепіт.

— Панна квітів прийшла! — шелестіла грушка, — Всі тебе довго-довго чекали. Мерщій розчаруй те поле!

— Панна квітів з'явилася, — шамотіла й трава, — Принеси звільнення цим заклятим у тюльпани, адже вони так довго тебе чекали!

— Хто вам сказав, що я Панна квітів? — мовила Зеленоочка, — Я проста собі дівчинка, може, трохи й казкова, сирота, яка блукає по світі. Я тільки можу поспівчувати цим нещасним…

— Не барися, Панно квітів! — зашепотіла грушка, — Не барися, бо вже старий Кріпос біжить!..

Тоді озирнулася Зеленоочка і справді почула шалений тупіт Кріносових чоботиськ. І почула вона жарке його дихання, і почула свист його сокири, якою розмахував він, біжучи. Стало страшно на мить Зеленоочці, і, як там, у лісі, озирнулася вона на хмари, що таки сходилися до цього поля, і на грушку, що підбадьорливо до неї зашелестіла, і на траву, що хвилювалася біля її ніг. Тоді вона стисла щосили кулачки, і з великих, чудових її очей знову бризнули величезні сльози.

— Хмари! Хмари! — крикнула вона тоненько, зводячи малі, худі ручки, котрі наче ніжне пелюстя були, — злийте на це поле свою воду. Лийте воду, а ти, сонце, печи! Збудіть цих людей, і хай ті, хто не хоче тут залишатися, хай усі ті встануть!

Саме в цей момент зійшлися над полем хмари, і від того, що вони зіштовхнулися поміж себе, спалахнув величезний круглий вогонь. Цей вогонь упав на старого Кріноса і за мить перетворив його на величезну каменюку. Цей вогонь упав на мідні вуха сторожа поля Вужа, який і досі сопів поміж тюльпанів, і той знову перетворився у пасок з мідною пряжкою.

Цей вогонь прокотився через поле, як величезне світило, і розсипав навдокіл тисячі іскор. На заході з-за хмар визирнуло сонце, й іскри застрибали навколо, підстрибуючи і згоряючи. Водночас линув з усіх хмар, що зібралися над полем, дощ, і цей дощ, просвічений сонцем, раптом зазвучав, витворюючи нечувану, дивовижно гарну музику. Зеленоочка ступила крок наперед і простягла руку. І на той її помах заворушилося тюльпанове поле. Тисячі тисяч ротів виплюнули раптом проростілі з рота жовті тюльпани, і ті злетіли вгору, наче водограй. Тисячі тисяч рук прорвали нарешті землю, і дощ полив по їхніх почорнілих тілах. І здавалося від того, що всі вони плачуть чорними слізьми, і це був найрадісніший плач, що його колись чула Зеленоочка. Адже знову вони стали людьми, знову могли рухатися і радіти сонцю. Можливо, через те підвели вони руки вгору, назустріч дощу, і той мив їх і мив — відтак затанцювали всі разом, викидуючи щасливо руками й ногами, і зі щасливим сміхом та плачем жадібно пили і дощ, і сонце, що щедро на них лилися.

10

Тоді відчула Зеленоочка, що вона дуже стомилася. Так стомилася, що не може вже й повік утримати, а хоче виспатися і відпочити. Дощ змив із неї те, в що вона перетворилася. Кора спала з її ніг, а руки й тіло вже не були гіллям та стеблом — по жилах не сік у неї прокочувався, а звичайна людська кров. Суконка її намокла, і розкислі травинки прорвалися, оголюючи дірки. Голуба хустина її теж змокла і зовсім не подобала на пелюстя. І пішла вона помаленьку, ледве-ледве плентаючи ногами, туди, де й досі звішувались із гілок, намагаючись все-таки угледіти, що воно там діється, Вунько й Мунько. По дорозі вона зустріла величезний камінь, якого раніше тут не було, із зведеною високо вгору кам'яною сокирою. Біля того каменю тулився зляканий і змерзлий Димко. Він побачив Зеленоочку, яка йшла по блискучій від калюж дорозі, і раптом вискочив їй назустріч, схилився у поклоні і заговорив швидко й улесливо:

— Ти така славна, добра і розумна, Зеленоочко. Таки не старий Кріонос, а ти хочеш щастя бідним людям, і немає мудрішої за тебе, кращої і славнішої!..

— Це ти, Димку? — засміялася дівчинка, — Хвали-не-перехвали-більше!

— Я хочу тобі служити, — сказав Димко, — Я можу навіть притягти тобі Кріносову люльку і топтатиму для тебе жар…

— Ні, Димку, — похитала заперечливо головою Зеленоочка, — Хіба ти забув мою науку?

— Твою науку? — спитав здивовано Димко, — А яка була та твоя наука?

— Коли добрий чоловік — то він добрий. І не треба його хвалити…

Димко стояв перед цією і справді непоказною, мокрою та зомореною дівчинкою і здивовано кліпав прозорими очима.

— Але коли я не буду когось хвалити, то ким же я буду?

— Димом, — сказала Зеленоочка, — Тим, ким ти і є.

І ще здивованіше закліпав прозорими очима Димко і розтулив рота, бо дуже хотів зрозуміти, що ж хотіла сказати тими словами Зеленоочка, але ніяк не міг розчовпати. Через це стояв і стояв, а може, стоїть він там і досі, бо Зеленоочка більше не розмовляла з ним, а пішла на ту галявину, де й досі звисали з гілки Вунько й Мунько.

— Ти щось бачиш, Муньку? — спитав перший мурах.

— Ні, а ти?

— А я бачу. Здається, та сама дівчинка йде.

— То давай злізем хутчіше.

І вони почали злазити. І доки злізали, прийшла на галявину Зеленоочка. І зашуміли над її головою сосни і заспівали пташки, а небо між гіллям стало таке синє, що миттю забула дівчинка про все, що тут відбувалося, а зірвала кілька травин і почала латати свою мокру суконьку. Вільну травинку вона затисла в зубах і, смакуючи солодкий сік, задивилася на те, як клопочуться в мурашнику мурашки. В цей час і підійшли до неї Вунько й Мунько.

— То як ти гадаєш, Муньку, — сказав перший мурах, — вона таки фея?

— Думаю, що ні, — сказав другий мурах, — І знаєш, Вуньку, чому?

— Скажеш, — мовив Вунько.

— Тому що надто убога на ній сукенка. Бачиш, травою зашита…

— А коли таки Муньку, — мовив Вунько, — то, може, її і вкусити можна?

— Давай спробуємо, — відповів Мунько, — Сьогодні нам зовсім нічим хвалитися…

Зеленоочка наставила їм пальця, і вони вкусили його, гадаючи, що завдали смертельного болю. Але Зеленоочка тільки розсміялася, бо їй стало лоскітно, і два задоволені мурашині герої полізли в мурашник, щоб знову розказати про свої великі подвиги.